

# TOPLUMUMUZUN EPİLEPSİ KONUSUNDA BİLGİ DÜZEYİ

## THE LEVEL OF PUBLIC INFORMATION ON EPILEPSY

Esen DEMİR  
Sarenur TÜTÜNCÜOĞLU  
Ferda KÖPRÜBAŞI  
Tuğrul ÖZGÜR

### SUMMARY

A questionnaire prepared to determine the information level of the public at large on the subject of epilepsy was applied to 507 persons. Questions were asked on the symptoms, various features and treatment of epilepsy to these people who were of various levels of education, some of them being relatives of patients.

In conclusion, it was ascertained that the public opinion is by no means sufficiently enlightened on the subject of epilepsy and that a higher information level was on the whole commensurate with the level of education.

While the patients relatives were expected to know more, it wasn't shown any significant difference between this group and the other members of the community. It is recommended that doctors undertake to give necessary information to patients relatives on a more extensive basis.

(Key Word: Epilepsy)

### ÖZET

Epilepsi konusunda halkın bilgi düzeyini ölçmek için hazırlanan anket soruları 507 kişiye uygulandı. Çeşitli öğretim kademelerinden ve bir kısmı da hasta yakını olan bu deneklere, epilepsinin tanımı, özellikleri ve sağaltımı konularında sorular yöneltildi.

Sonuçta toplumumuzun epilepsi konusunda henüz yeterince eğitilmediği, eğitim düzeyi arttıkça, hastalık ve özelliklerini bilme oranının arttığı saptanmıştır. Hasta yakını olan kişilerin, hastalığı daha iyi tanımaları gerekirken toplumun diğer fertleri ile bu grup arasında farklılık olmadığı saptanmıştır. Hekimlerin hasta yakınlarına daha iyi bilgi vermeleri gerekliliği bir kez daha kanıtlanmıştır.

(Anahtar Sözcük: Epilepsi.)

Epilepsi kronik özellikle tekrarlayıcı konvülsiyonlarla karakterize bir hastalıktır. Konvülsiyon santral sinir sistemi nöronlarının anormal, senkron, artmış deşarjları sonucu ortaya çıkan klinik bir tablodur (1). Klinik özelliklerine ve nedenlere göre çeşitli epilepsi sınıflamaları yapılmıştır. Ancak halk arasında epilepsi denince akla ilk gelen generalize tonik, klonik nöbetlerdir. Fokal ve diğer jeneralize nöbet şekilleri toplum tarafından pek bilinmemektedir. Bugün epileptik nöbetlerin çoğunun bilimsel yaklaşım ve düzenli sağaltım ile kontrol altına alınabilmesi olasıdır.

Hastalık klinik tablonun özellikleri nedeniyle türkütücü bir yön taşımaktadır. Bu nedenle halk arasında epileptik hastaya yaklaşım ve hastalığın sağaltımı konusunda birçok ampirik düşünce vardır. Oysa hastaya yardımcı olunması için konunun doğru bilinmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışmada epileptik hasta yakınları, sağlık personeli ve rastgele seçilmiş deneklere epilepsi hakkında bir anket formu uygulanarak bilgi düzeyleri araştırılmıştır.

## GEREÇ VE YÖNTEM

Epilepsinin tanımı, özellikleri ve sağaltımı konularını içeren, halkın anlayabileceği bir dille yazılı, 29 sorudan oluşan bir anket formu 507 kişiye (356 kadın ve 151 erkek) uygulandı. Deneklerin yaşları 13 - 76 (31.3 +/- 10.3) yaş arasında değişmekteydi. Grubun % 11.1 (56)'i epileptik hasta yakını, % 12.8 (65)'i sağlık personeli (ebe, hemşire, hastane personeli) % 76.13 (386)'ü rastgele seçilen kişilerdi. Çalışmanın sonuçları, Ege Üniversitesi bilgisayar mühendisliği bölümünde Y2 testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

## SONUÇLAR

Deneklerin % 35.82'si okur-yazar, % 37.8'i ortaokul ve lise, % 22.68'i üniversite mezunu idi. Grubun % 4.14'ü ise okuma-yazma bilmiyordu.

Deneklere epilepsi sözcüğünü duyup, duymadıkları sorulduğunda % 51 oranında "evet", % 49 oranında "hayır" yanıtı alınmıştır. Yaş gruplarına göre epilepsi sözcüğünü

duyma yönünden anlamlı farklılık saptanmamasına karşın ( $p > 0.05$ ) eğitim düzeyi yükseldikçe duyma oranının arttığı gözlenmiştir ( $p < 0.05$ ).

Ancak deneklerin % 93'ü epilepsinin halk arasında karşılığı olan "sara" sözcüğünü duymuşlardı ve anlamlı bir şekilde epilepsi sözcüğünü duyanlardan fazla bulunmuştur ( $p < 0.05$ ). Ailesinde hastalık olanların tümünün "sara" sözcüğünü duymalarına karşın epilepsi sözcüğünü duyanların oranı % 41'dir.

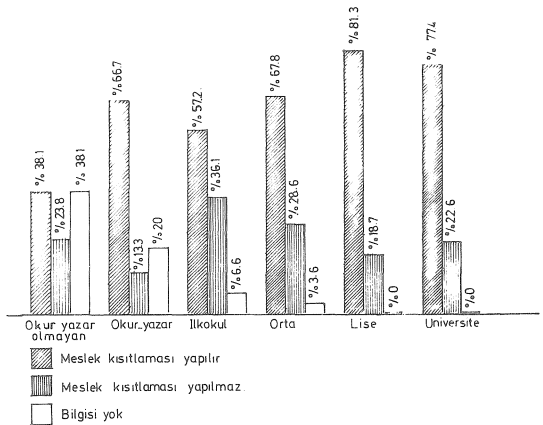
Hastalığın sağaltılabilir olup olmadığı konusundaki soruya deneklerin % 63'ü olumlu, % 26'sı olumsuz yanıt vermişlerdir.

Deneklerin hastalığın ilaçla sağaltımının mümkün olup olmadığı sorulduğunda; "epilepsi" sözcüğünü duyanların % 85,9'u, ailesinde hastalık olanların % 85,7'si, "sara" sözcüğünü duyanların % 82,4'ü mümkün olduğunu söylemişlerdir.

Epilepsi hastalar için meslek kısıtlamasına gerek olup olmadığı sorulduğunda % 68'i gerektiğini, % 25'i gerekmediğini, % 7'si de bilgisi olmadığını belirtmişlerdir. Hasta yakınlarında kısıtlama gerektiği şeklindeki yanıtta % 58,9 oranında rastlanmıştır. Eğitim düzeyi ile bu konudaki bilgilenme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $p < 0.05$ ) (Şekil 1).

Hastalara meslek kısıtlaması gerektiğini belirten 355 denekten ancak % 65'i hangi meslek türlerinin sakıncalı olduğu konusunda doğru bilgi sahibiydiler. Bu oran hasta yakınlarında % 34 olarak bulunmuştur.

Şekil 1 : Hastalara meslek kısıtlaması yapılması konusunda bilgilenme düzeyimine eğitim düzeyine göre dağılımı



Hastaların her tür sporu yapmalarında sakınca olup olmadığı sorusuna % 31.56 oranında doğru yanıt alınmıştır. Spor yapılmasının sakıncalı olabileceğini bilenler içinde ancak % 6.5'i kısıtlanması gerekli spor dalları konusunda doğru yanıt vermişlerdir (Tablo 1).

TABLO 1: Hastaların spor yapması ve yapabilecekleri spor konusunda verilen yanıtlar

	Hastanın spor yapması			Spor türleri		
	Sakıncalı	Sakıncasız	Bilmiyor	Doğru	Yanlış	Bilmiyor
Denek sayısı	160	313	34	33	120	7
Denek %	31.56	61.74	6.70	6.50	23.66	1.38

Nöbetleri uyaran risk faktörleri (açlık, uykusuzluk, tv. seyretme) hakkında deneklerin % 20'si bilinçli bulunmuştur (2). Hasta yakınlarında da bu oran farklılık göstermemiştir.

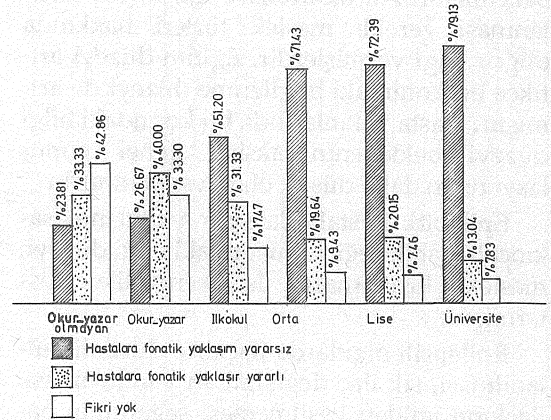
Deneklerin % 90.34'ü epilepsili olgularda düzenli ilaç kullanılmasının gerekli olduğunu, % 87.5'i ilaç düzenlemesinin sadece doktor tarafından yapılabileceğini, % 80.67'si de ilaç kesilmesinin yavaş yapılmasının gerektiğini bilmekteydiler. Hasta yakınlarının bu konulardaki bilgi düzeyleri benzer değerlerde bulunmuştur. İlaçlarının ani kesilmesi sonucu sık nöbet tekrarının olacağı deneklerin % 31.36'sı tarafından bilinmiştir.

İlaç kullanımının bazen ömür boyu sürebileceği deneklerin % 47'si tarafından bilinmiştir.

Deneklere epilepsi sağaltımında fanatik yaklaşımların (müska yapmak, okutup üfletmek) yararlılığı konusunda soru yöneltildiğinde % 64'ü yararlılığını belirtmiştir, % 23'ü yararlı bulmuş, % 13'ü de bu soruyu yanıtlamaktan kaçınmıştır. Bu sorunun yanıtlanmama oranı diğer soruların yanıtlanmama oranlarından anlamlı derecede yüksektir ( $p < 0.05$ ).

Eğitim düzeyi ile hastalıkta fanatik yaklaşımın yararlılığı arasında ilişki araştırıldığında, eğitim düzeyi arttıkça, hastalara fanatik yaklaşımın yararsız olduğuna inanmalarının oranında anlamlı artma saptanmıştır ( $p < 0.05$ ) (Şekil 2).

Şekil 2: Hastalara fanatik yaklaşım konusundaki düşüncelerin eğitim düzeyleri ile ilişkisi



## TARTIŞMA

Tüm hastalıklarda olduğu gibi epilepside de hastalığın ve sorunlarının iyi bilinmesi sağaltımın başarısını arttıracaktır.

Epilepsi halk arasında "sara" adıyla tanınan bir hastalıktır. Son yıllarda kitle öğretimi ve eğitim araçlarının gelişmesi ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması sonucu "epilepsi" sözcüğü de geniş kullanım alanı bulmuştur. Bu nedenle anket uygulanan kişilerin hastalığı bilip bilmediklerini anlamak için her iki sözcük de ayrı ayrı sorulmuştur.

Epilepsi sözcüğü % 51 oranında bilinmesine karşın, sara sözcüğü % 93 oranında bilinmiştir. Sara sözcüğünü duyma oranı da eğitim düzeyi arttıkça artıyordu. Bu nedenle hastalara ve ailelerine her iki sözcüğü de açıklamak gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca eğitim düzeyi yükseldikçe epilepsi sözcüğünü bilme oranı anlamlı artış göstermiştir ( $p < 0.05$ ).

Hastalığın sağaltılabilir özelliği % 63 oranında bilinmekteydi. Deneklerin % 26'sı ise epilepsinin sağaltılamayacağını düşünmekteydiler. Bu özelliğin sağaltımın uygulanması ve başarılı olmasında olumsuz etkili bir faktör olabileceği düşünölmüştür. Bu tür nöbeti olanlarda sakıncalı olan pilotluk, şöförlük, öğretmenlik, dalgıçlık gibi mesleklerin kısıtlanması gerekip gerekmediği soruldu (2). Deneklerin % 68'i gerekli olduğunu belirtmiştir. Ancak bunların da % 65'i kısıtlanması gerekli meslek türleri hakkında doğru bilgi vermişlerdir. Eğitim düzeyi artıka bu konudaki bilgilenme düzeyi de artmıştır. Hasta yakınlarında bu konudaki bilgi düzeyi beklenenin aksine genel popölasyondan daha düşük olarak saptanmıştır.

Epileptik hastalarda spor yapmanın sakıncalı olabileceği konusundaki bilgi düzeyi, meslek kısıtlaması ile benzerlik göstermiştir.

Epilepsili olgularda ilaçların düzenli kullanılması, sık ilaç değişiminin yapılmaması, ilaçların aniden kesilmemesi sağaltımın başarısını arttıran özelliklerdir (3). Test uygulanan grubun hastalıkta düzenli ilaç kullanılmasının gerekliliği, ilacın yavaş yavaş kesilmesi konularında oldukça yüksek düzeyde bilgi sahibi oldukları görölmüştür. Bu bilgilenme eğitim düzeyi ile paralel artma göstermektedir.

Deneklerin % 23'ünün epilepsinin fanatik yöntemlerle sağaltılabileceğine inandıkları görölmüştür. Ayrıca bu soru % 13 oranında yanıtlanmamıştır. Bu grubun soruyu yanıtlanmaktan kaçınmış olabileceği düşünölebilir. İki grubu birlikte düşünödüğümüzde % 36 oranında tıbbi sağaltım dışındaki yollarla hastalığa çözüm bulunabileceğine inanıldığı görölmüştür. Eğitim düzeyi ile fanatik yaklaşımın sağaltımdaki yeri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ( $p < 0.05$ ).

Sonuç olarak epilepsi kronik seyirli, hem hasta hem de ailesinin doğru bilgilenmesinin ve hekimle yakın ilişki içinde olmasını gerektiren bir hastalıktır. Çalışmamızla eğitim düzeyi artıka tüm sorulara doğru yanıt alma oranının arttığı görölmüştür. Öyleyse her konuda olduğu gibi genel eğitim düzeyinin yükseltilmesi bu konuda doğru düşünmeyi sağlayacaktır.

Ailesinde hastalık olanların yanıtları, beklenenin aksine toplumun bilgilenme düzeyinden daha düşük oranda doğrudur. Bu da ilgili doktorların ailelerin bilinçlendirilmesi konusunda daha sistematik yaklaşım göstermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

#### KAYNAKLAR

1. Apak S. *Pediatric Epileptoloji, İstanbul: Sanat Matbaacılık; 1986: 531 - 53.*
2. Brett E M. *Epilepsy and Convulsion. London: Churchill Livingstone; 1983: 275-326.*
3. Topçu M, Yalaz K. *Epilepsi ve İzlem. Katkı 1986; 7: 212-6.*